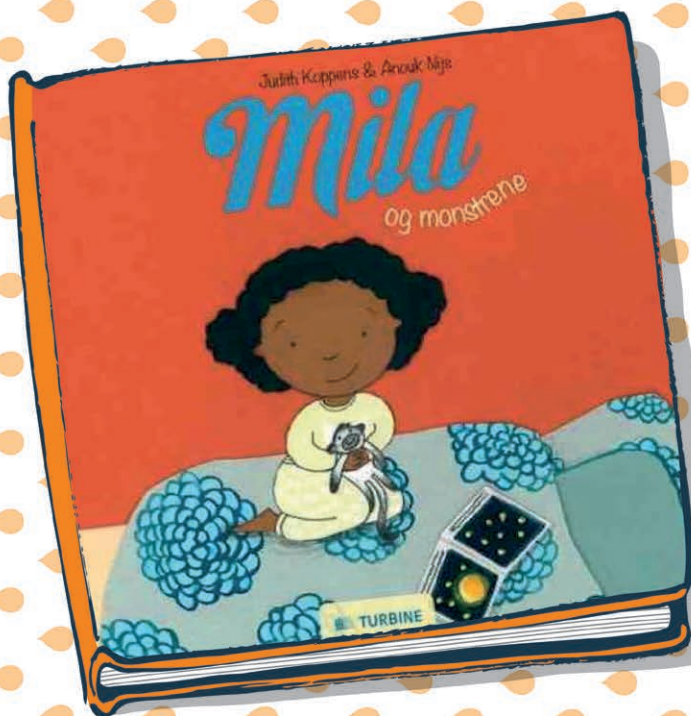

Sproggavens bogfolder til

Mila og monstrene

Velegnet til børn med en sproglig udvikling svarende til 2-3 år

Bag om bogfolderen

I Fredensborg Kommune ønsker vi at styrke alle børn i at udvikle gode og alderssvarende literacy-kompetencer. Derfor har vi igangsat Sproggaven.

Dette er én af de i alt 13 bogfoldere, der er udarbejdet i Sproggaven. Heri kan du læse om, hvordan man arbejder med "udvidet dialogisk læsning" af børnebogen *Mila og monstre*.

Denne bogfolder er udarbejdet af pædagoger i Børnehusene Nivå i samarbejde med læsekonsulent Marianne Aaen Thorsen og med konsulentbistand fra Nationalt Videncenter for Læsning.

Bogfolderen henvender sig til pædagoger og andre, der arbejder med Sproggaven og 0-6-årige børns udvikling af sprog- og literacy-færdigheder.

Hent de 13 bogfoldere – og Sproggavens øvrige materialer – på:

Fredensborg Kommunes
hjemmeside
www.fredensborg.dk

Nationalt Videncenter for Læsnings
hjemmeside
www.videnomlaesning.dk

Illustrationer: Anne Pedersen.
Layout: Nanna Madsen.

Udgivet af Center for Skole og
Dagtilbud, Fredensborg Kommune.

Tak til forlaget Turbine og illustratør Anouk Nijs, som venligst har givet tilladelse til at anvende forsidebilledet fra bogen *Mila og monstre* (2014).

Henvendelser vedr. bogfolderens indhold: Læsekonsulent Marianne Aaen Thorsen, tlf.: 7256 2277, e-mail: mtho@fredensborg.dk

Henvendelser vedr. projekt Sproggaven: Pædagogisk konsulent Susanne Søholt, tlf. 7256 5551, e-mail: suss@fredensborg.dk

Pædagogisk konsulent Lotte Mosbæk, tlf. 7256 2287, e-mail: lomo@fredensborg.dk

Læs bogfolderen grundigt

Denne bogfolder giver dig inspiration til, hvordan du kan arbejde med udvidet dialogisk læsning af børnebogen *Mila og monstrene*.

Du kan læse om:

- Hvad du skal vide, inden du går i gang
- De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg
- De 10 fokusord til bogen
- Dialog om bogen samt literacy-fremmende aktiviteter
- Forældresamarbejde.

Læs bogfolderen grundigt, inden du går i gang med den udvidede dialogiske læsning.

Du kan også bruge den som opslagsbog, hvis du har brug for inspiration til dit sprogarbejde.

Hent mere viden og inspiration til dit arbejde i Sproggaven - *Håndbog i udvidet dialogisk læsning* (se Sproggavens materialer sidst i folderen).

Vi opfordrer til, at det pædagogiske personale med jævne mellemrum sammen reflekterer over arbejdet med Sproggaven. [Sproggavens skema over børns sproglige udvikling](#) kan anvendes i disse drøftelser.

Det er også en god idé sammen at reflektere over, hvordan I kan udvikle et sprogligt udviklende læringsmiljø i dagtilbuddet, der styrker det enkelte barns literacy-udvikling bedst muligt.

Indhold

Bag om bogfolderen.....	2
Læs bogfolderen grundigt.....	3
Sproggaven er til børn, pædagoger og forældre.....	5
Før du går i gang.....	6
De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg	7
Fase 1: Læs og lyt.....	7
Fase 2: Læs og snak	8
Fase 3: Læs og leg.....	8
De 10 fokusord.....	9
Fokusord til Læs og lyt	9
Fokusord til Læs og snak	10
Fokusord til Læs og leg.....	11
Hvis din børnegruppe har brug for andre eller flere fokusord.....	12
Støt børnenes udtale og forståelse	13
Gruppering af fokusord.....	13
Den sprogudviklende dialog	14
Lukkede spørgsmål	15
Åbne og halvåbne spørgsmål.....	15
Literacy-fremmende aktiviteter.....	16
Vælg og tilpas en aktivitet under hver overskrift	17
Aktiviteter, der styrker barnets ordforråd	17
Aktiviteter, der styrker lydlig opmærksomhed	18
Aktiviteter, der styrker opmærksomhed på lyd og rytme	19
Aktiviteter med krop og bevægelse	19
Aktiviteter med digitale medier.....	20
Aktiviteter, der styrker sociale og personlige kompetencer.....	20
Kreative aktiviteter og udtryksformer	20
Samarbejde med forældrene	21
Bogkuffert	22
Lad forældrene følge med i arbejdet.....	22
Sproggavens materialer	24

Sproggaven er til børn, pædagoger og forældre

Stærke sproglige kompetencer har afgørende betydning for børns muligheder for at udvikle sig personligt, socialt og læringsmæssigt. Både i dagtilbuddet, i skolen og senere i livet.

Der er påvist sammenhæng mellem størrelsen af et barns ordforråd i 0-6-års alderen og dets faglige udvikling gennem hele skoleforløbet. Ligeledes har det betydning, at et barn tidligt lærer at kommunikere og udtrykke sig. Enten ved at tegne, bruge symboler eller skrive kruseduller og bogstaver.

Det siger næsten sig selv, at sprogarbejdet i dagtilbud skal være et højt prioriteret område. Det er det i Fredensborg Kommune, og derfor har vi udviklet Sproggaven.

Sproggaven er en gave til børn, pædagoger og forældre.

I sin kerne består den af en håndbog, 13 børnebøger og 13 bogfoldere, der introducerer til metoden udvidet dialogisk læsning. Ud over det er der udviklet en lang række øvrige materialer og pædagogiske tiltag i institutioner, der understøtter arbejdet med Sproggaven.

I udvidet dialogisk læsning er:

- der tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg
- fokusord nøje udvalgt ud fra en teori om børns sproglige udvikling
- den dialogiske læsning udvidet med lege og aktiviteter.

Materialet er udviklet i et samarbejde mellem pædagoger og ledere fra kommunens dagtilbud samt konsulenter fra Center for Skole og Dagtilbud. Nationalt Videncenter for Læsning har ydet konsulentbistand.

Før du går i gang

Om *Mila og monstre*

Mila hygger sig hjemme hos mor. Men værelset, hun skal sove i, er meget mørkt. Mila er utryg ved at ligge i det mørke værelse, og så har mor endda glemt at kigge efter monstre. Det gør far nemlig altid. Han tjekker alle steder – både bag gardinet, under gulvtæppet og i skabet. Men i mors hus er der en, som jager monstre væk. Hvem mon det kan være?

Historien kan give mange børn gode muligheder for at identificere sig med Mila, fordi den handler om at være mørkeræd. Desuden kan en del børn identificere sig med Milas familiemæssige situation, hvor hun skiftevis bor hos sin far og sin mor.

Tilpas sprogarbejdet til din børnegruppe

Tilpas sprogarbejdet med *Mila og monstre* til din børnegruppe. I *Sproggaven – håndbog i udvidet dialogisk læsning* kan du hente viden og inspiration til det.

Som i alt pædagogisk arbejde er det vigtigt, at du som voksen er bevidst om din betydning for og

indvirkning på det pædagogiske læringsmiljø. Samspil og relationer mellem børn og voksen og børnene imellem er med til at understøtte et rigt sprogligt miljø.

Planlæg den udvidede dialogiske læsning:

- Læs bogen selv og øv dig i at læse den op med indlevelse og tydelig udtale
- Understreg fokusordene
- Planlæg dine spørgsmål
- Vælg aktiviteter (se under Literacy-fremmende aktiviteter)
- Vær opmærksom på, at nogle af aktiviteterne kræver genstande. Find og medbring disse.

De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg

Fase 1: Læs og lyt

1. Tal med børnene om, hvordan bogen skal vende rigtigt for at kunne læse i den. Lad børnene bladre i bogen, se billederne og forsiden og gætte på handlingen. Peg på de ord, som du læser, så børnene kan se læseretningen.
2. Læs historien højt for børnene, så de får en god forståelse af handlingen. Vis børnene, at du starter med at læse fra øverste venstre hjørne.
3. Bagefter kan I tale kort om handlingen, og du kan tage fat på de første fokusord (se De 10 fokusord).

Fase 2: Læs og snak

1. Spørg børnene, hvad de kan huske fra historien.
2. Læs bogen op, men stop op flere steder for at inddrage børnene i en dialog. Her kan du have planlagt, hvilke spørgsmål du kan stille (se Den sprogdviklende dialog).
3. Arbejd med de næste fokusord.

Fase 3: Læs og leg

1. Lad børnene skiftes til at fortælle handlingen i bogen. Du kan bede børnene fortælle ud fra billederne i bogen, og du kan guide dem med spørgsmål.
2. Lad børnene fortælle, hvad de synes om bogen.
3. Arbejd med de sidste fokusord til bogen.
4. Igangsæt lege og aktiviteter til at styrke børnenes literacy-kompetencer. Vælg mindst én aktivitet under hver overskrift (se Literacy-fremmende aktiviteter).

De 10 fokusord

De 10 fokusord, der er udvalgt til arbejdet med *Mila og monstrene*, er listet nedenfor.

Ordene er fordelt på oplæsningens tre faser (Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg). Ved at arbejde med få ord ad gangen får børnene langt bedre mulighed for at tilegne sig ordene, end hvis de skulle lære alle fokusordene på én gang.

Ordene præsenteres sammen med en række forslag til, hvordan man kan arbejde med dem. Hvis din børnegruppe har gavn af at lave aktiviteter med nogle af fokusordene, inden de hører historien første gang, så kan I gøre det.

Fokusord til Læs og lyt

1. HJÆLPER

Mila hjælper sin mor med at lave mad. Så bliver mor glad. Hvem hjælper mor derhjemme? Hvad hjælper du med? Hvad bliver mor? Siger mor tak til dig?

2. SNITTER

Vis børnene billedet af mor, som snitter grøntsager. Læg knive (også en skrællekniv), skeer (også grydeske og teske) og gaffler (også en kagegaffel) på gulvet foran jer. Hvad kan man snitte med – hvad snitter mor med? Ja, en kniv. Den er meget skarp – prøv at mærke. Lad børnene mærke,

at den er skarp. Vis med plastiklegetøjsmaden, hvordan man snitter grøntsager. Kender I nogle grøntsager? Se, jeg har grøntsager med. Hvad hedder de? Her må du nok hjælpe børnene med at sætte navn på hver grøntsag. Kan I snitte dem? Børnene leger, at de snitter grøntsagerne. Vi kan også skære med kniven. Hvad kan vi skære (fx brød)? Drej børnenes opmærksomhed hen på knivene, gaflerne og skeerne på gulvet. Kan I finde alle knivene? Børnene finder også skrællekniven og den almindelige bestikkniv. Tag skrællekniven og spørg: Hvad bruger vi den kniv til? Ja, til at skrælle med. Hvad hedder en kniv, vi skræller med? Ja, en skrællekniv. Hvad kan vi skrælle med skrællekniven (fx gulerod, æble)? Tag bestikkniven. Se på den her kniv. Hvad bruger vi den til (skære det, vi har på tallerkenen)? Hvad kan vi have på tallerkenen? Må vi tage kniven i munden? Nej, hvad må vi tage i munden? Ja, en gaffel. Kan I finde gaflerne? Hvem kan spise med kniv og gaffel? Hvad spiser vi med den store gaffel? Hvad spiser vi med den lille gaffel? Den hedder en kagegaffel. Nogle mennesker bruger noget andet end kniv og gaffel. Ved I, hvad de bruger (fx pinde, ske og gaffel)?

3. RØRER

Fjern nu alle gaflerne og knivene, så kun grydeskeen, spiseskeen og teskeen er tilbage på gulvet. Sæt også en gryde på gulvet.

Vis billedet, hvor Mila rører i gryden. Se på Mila - hun rører med en ske. Kan I finde den store ske? Børnene skal finde den store grydeske. Find gryden frem. Her er en gryde. Hvem kan vise, hvordan man rører i gryden? Tal med børnene om, at de rører med en ske i en gryde, og at det hedder grydeske. Kan I finde den lille ske. Hvad hedder den? Den hedder en teske. Hvad bruger vi den til? Vi kan røre med den i en kop. Tal også om den sidste ske, spiseskeen, hvis børnene kan magte det.

Fokusord til Læs og snak

4. MONSTRE

Vis billedet af Mila, som ligger i sin seng. Se, Mila ligger i sin seng. Hun kan ikke sove. Mor har glemt at se efter monstre. Mila siger, monstre er uhyggelige. Hvordan mon de ser ud? Hvad mon monstre spiser? Spiser de med kniv og gaffel? Mor og Mila kigger efter monstre. Mon de kan finde nogen? Hvor kigger de? Nu skal vi se i bogen

– se sammen på de billeder i bogen, hvor de leder efter monstre: bag gardinet, under gulvtæppet, inde i skabet. Finder de nogen monstre?

5. INGEN

Tror I, vi har monstre her i vuggestuen? Skal vi prøve at kigge efter nogen? I går rundt og kigger bag/under/inde i noget. Sæt ord på imens, fx Nu kigger vi *bag* døren. Er der nogen monstre? Nej, der er *ingen*. Overdriv ordet "*ingen*" og vis med din mimik og krop, hvad *ingen* betyder.

6. MODIG

Milas far er modig. Han kigger alle steder efter monstre. Det tør han godt. Er vi også modige? Ja, vi tør også kigge efter monstre. Hvad er det modsatte af at være modig (bange)? Er du bange, når du skal sove? Eller er du modig? Tør du kigge efter monstre? Er der nogen? Nej, der er ingen. Hvordan ser vi ud, når vi er bange? Få en dialog om, hvad børnene kan være bange for.

7. TYK

Er der monstre hjemme hos Milas mor? Nej, der er ingen monstre. Heller ikke nogen tykke monstre. Vis med kroppen, hvad tyk er. Stræk armene ud foran jer for at vise, at I er tyk-

ke. Kan I også vise nogle tykke kinder (pust kinderne op)? Hvad er det modsatte af tyk (tynd)? Hvem kan vise, at vi er tynde? Hvem kan vise, at vi er store? Små? Brug igen fagter.

Læg nogle ting på gulvet. Der skal være store ting, små ting, tykke ting, tynde ting. Sig fx til børnene: Hvem kan finde en stor...?

Vis billedet i bogen, hvor mor og Mila ser under gulvtæppet. Tal med børnene om de trykte ord: "*tykke*", "*tynde*", "*store*" og "*små*", som er skrevet med skrift, der understreger ordenes betydning.

Fokusord til Læs og leg

8. GNIDER

Vis billedet, hvor katten gnider sig op ad Milas ben. Hvad for et dyr har Mila? Mila kan lide katten. Kan katten lide Mila? Ja, den gnider sig op ad Milas ben. Det skal vi også prøve. Hvem vil gerne lege kat? Legen går ud på, at en er kat og skal gå hen til de andre børn og mjave og gnide sig op ad deres ben.

9. HUND

Vis billedet, hvor mor og Mila ser fjernsyn. Hvad laver mor og Mila? Ja, mor og Mila ser fjern-

syn. Ser de en kat i fjernsynet? Nej, de ser en hund. En kat siger mjav. Hvad siger en hund? Kan I gøre som en hund? Hvad kan en hund gøre (spise kødben, logre med halen, knurre, sove, snuse osv.)? Bed børnene om at vise, hvordan hunden gør de ting.

10. SJOV

Hunden er en sjov hund. Hvad gør I, når I ser noget sjovt (griner)? Prøv at lave sjove ansigter, så I kommer til at grine.

Hvis din børnegruppe har brug for andre eller flere fokusord

Det er oplagt at inddrage ord, som din børnegruppe bliver optaget af undervejs og så arbejde med dem som ekstra fokusord til bogen. Under afsnittet Literacy-fremmende aktiviteter her i bogfolderen kan du hente inspiration til selv at lave aktiviteter med de ekstra fokusord, så børnene får så megen viden om ordene som muligt – selvfølgelig afhængig af deres sproglige udvikling.

Hvis din børnegruppe har brug for, at du skifter et eller flere af de 10 fokusord i bogfolderen ud med andre, skal du være meget opmærksom på, om det eller de nye fokusord fører børnenes sproglige udvikling videre.

Det anbefales, at du vælger nye fokusord ud fra disse kriterier:

- Børnenes sproglige udvikling
Hent inspiration i Oversigt over sproglig udvikling på [kommunens hjemmeside](#).
- Anvendelighed
De valgte fokusord skal være brugbare for børnene. Børnene skal kunne bruge dem i deres livsverden, dvs. i naturlige samtaler.
- Tilegnelsesform
De yngste børn har i højere grad brug for at bruge deres sanser til at forstå ordenes betydning. De ældste børn kan derimod have gavn af fokusord, hvor de skal bruge deres eget sprog til at forstå og forklare deres betydning.

I Sproggavens håndbog i udvidet dialogisk læsning kan du få mere viden om kriterierne i afsnittet "Valg af fokusord".

I Håndbogen kan du også få idéer til aktiviteter med dine nye fokusord i afsnittet "Hvad har børnene brug for at vide om et fokusord?", så de fører børnenes sproglige udvikling videre.

Støt børnenes udtalelse og forståelse

Børn imellem 2 og 3 år har nemmest ved at udtale ord, som ikke indeholder to forskellige medlyde lige efter hinanden (se evt. forklaring på medlyde i ordlisten i den generelle vejledning). Derfor kan du ikke forvente, at alle børnene kan udtale ord som fx *"snitte"*, *"gnide"*, *"sjov"* osv. Der kan også være mange andre lyde i ord, som børnene stadig ikke kan udtale. Fx kan de fleste børn først sige j-lyden i *"hjælpe"* ved 3-års alderen. De vil måske erstatte de svære lyde med andre eller udelade dem helt, hvilket er helt normalt. Det er til gengæld meget vigtigt, at børnene hører dig sige ordene meget tydeligt – du kan med fordel overdrive den korrekte udtale. Sig ordene mange gange og også i andre daglige sammenhænge i institutionen.

Det er en god idé at lave jeres egne visuelle illustrationer til fokusordene. Det kan I gøre, imens I arbejder med fokusordene. Med en iPad eller et digitalkamera kan I tage billeder eller lave små filmklip, som viser fokusordene. I kan lægge dem på en digital platform og på den måde få forældrene med til at bruge dem derhjemme.

Gruppering af fokusord

Du styrker børnenes tilegnelse af fokusordene, når du arbejder med 3 eller 4 fokusord ad gangen. Det er derfor en fordel at arbejde med fokusordene i grupper, som på en eller anden måde kan passe sammen.

Du kan sagtens starte med at introducere de første fokusord inden din første oplæsning af bogen, hvis du vurderer, at din børnegruppe har brug for det. For eksempel kan du lave en aktivitet, som naturligt inddrager ordene fra gruppe 1: *"hjælper"*, *"snitter"* og *"rører"*.

Aktiviteten går ud på at lave frugtsalat sammen med din børnegruppe. Tag noget frugt, fx et par bananer og æbler, og måske lidt yoghurt, en kniv, en skål og en ske med ind til børnene. Skræl og skær frugten ud. Sæt ord på: at du bruger en kniv til at *"snitte"* små stykker frugt. Spørg børnene, om de vil *"hjælpe"* dig med at *"røre"* frugten sammen med yoghurten. Sig tak til børnene, når de hjælper.

Når børnene har hørt historien første gang, kan du arbejde videre med ordene i den første gruppe i det omfang, der er behov for det.

I Sproggavens håndbog i udvidet dialogisk læsning kan du læse om baggrunden for gruppering af fokusordene.

Den sprogdvklende dialog

Spørgsmål er gode til at indlede en dialog med børnene.

Grundlæggende findes der to typer spørgsmål: lukkede og åbne. Lukkede spørgsmål kalder ofte på et enkelt svar, mens åbne spørgsmål giver bedre mulighed for en naturlig dialog.

Nedenfor finder du eksempler på forskellige former for spørgsmål, som du kan bruge. Er de for svære eller lette, kan du tilpasse dem til din børnegruppe. Du kan også selv udvikle spørgsmål.

I *Sproggaven - Håndbog i udvidet dialogisk læsning* kan du læse mere om, hvordan du åbner for en god dialog med børnene og styrker deres sprog i dialogen.

Du kan forvente, at børn med alderssvarende sprog op mod 3-års alderen kan sætte 3-4 ord sammen til korte sætninger. De kan også bruge en del almindelige udsagnsord rigtigt i datid, fx "legede", og begynde at bruge ord i flertal, fx "kjoler", og ord i ejefald, fx "mors gryde". Udvid barnets sætninger, så der kommer lidt flere ord med. Hvis barnet fx siger "Mila kat", kan du sige: "Ja, Mila har en kat".

Lukkede spørgsmål

- Hvad for et dyr har Mila?
- Hun har også et tøjdyr. Hvad er det?
- Hvor er Mila? (hos mor)
- Hvad laver Mila og mor sammen? (mad)
- Hvad hjælper Mila med? (at røre i gryden)
- Hvad ser Mila og mor i fjernsynet?
- Hvad er hunden? (sjov)
- Hvad skal Mila på badeværelset?
- Hvad læser mor for Mila?
- Hvem ligger i Milas seng?
- Se Mila (vis billedet, hvor Mila er bange). Hvordan ser hun ud?
- Hvad er Mila bange for?
- Hvad gør mor?
- Hvor kigger mor efter monstre? (vis billederne i bogen)
- Er der nogle monstre? (prøv, om du kan få børnene til at bruge ordet "ingen")
- Hvem jager monstrene væk?
- Hvem skal også sove med Mila nu?
- Hvor sover du?
- Sover du alene?
- Mila har sin abe med i seng. Hvad har du med i seng?
- Mila børster tænder, inden hun skal sove. Hvad gør du, inden du skal sove?
- Hvem putter dig?
- Får du godnathistorie? Hvad for en historie vil du gerne høre?
- Er der mørkt, når du skal sove?
- Er der monstre?

Åbne og halvåbne spørgsmål

Vis børnene nogle af billederne i bogen og bed børnene om at fortælle, hvad der sker på billedet, og hvad de i øvrigt bliver optaget af at fortælle.

Tal med børnene om, hvordan det foregår hjemme hos dem, fx:

Literacy-fremmende aktiviteter

Nedenfor finder du forslag til en lang række literacy-fremmende aktiviteter, som du kan igangsætte. Disse er sorteret under overskrifter, der beskriver, hvilke literacy-kompetencer der især styrkes. Selv om flere af legene og aktiviteterne styrker flere literacy-kompetencer, står de kun nævnt under én overskrift.

De fleste af legene tager udgangspunkt i børnebogens handling eller i de 10 fokusord.

I legene til at styrke børnenes opmærksomhed på sprog er fokusordene og ord fra bogen ikke altid tilstrækkelige at bruge. Her kan I med fordel anvende ord fra materialer, som I sikkert har i dagtilbuddet i forvejen (eksempelvis fra et billedlotteri). Desuden giver legene med flere og andre ord end fokusordene børnene mulighed for at lære/anvende endnu flere ord.

Vælg og tilpas en aktivitet under hver overskrift

Vælg en eller flere aktiviteter under hver overskrift. Rækkefølgen er underordnet.

Tilpas gerne aktiviteterne, så de passer til din børnegruppe. Du kan også udvikle og designe nye lege og aktiviteter for at styrke de literacy-kompetencer, som er nævnt i overskrifterne.

Aktiviteter, der styrker barnets ordforråd

Kan I huske, hvad Mila og mor så i fjernsynet? Ja, de så en hund. En hund kan godt lide kødben. Nu skal vi lege en leg, hvor en af jer er hund.

LILLE HUND, DER ER NOGEN, DER HAR TAGET DIT KØDBEN

Sid på gulvet i en rundkreds. Du vælger et barn, som skal være hund. Dette barn lægger sig ned på gulvet med lukkede øjne. Du lægger et legetøjskødben på ryggen af barnet. Et barn fra rundkredsen tager kødbenet, og alle børn gemmer hænderne på ryggen. Alle siger: *Lille hund, der er nogen, som har taget dit kødben!* Hunden åbner øjnene og sætter sig foran det barn, som, han/hun tror, har taget kødbenet. Hunden gør, og barnet viser sine hænder frem med eller uden kødben.

FARVEGEMMELEG

Snak om farverne på et eller flere af billederne i bogen. Sørg for, at I får sagt farverne rød, gul, grøn og blå.

Nu skal vi lave en leg med at gemme farver.

Læg fire farver på gulvet: rød, gul, grøn og blå. Sæt ord på farverne. Læg et viskestykke over farverne. Sig, at du nu gemmer en af farverne. Løft viskestykket og spørg, hvilken farve du har gemt. Det er vigtigt hele tiden at sige farverne. Børnene kan skiftes til at gemme en farve, som de andre skal gætte.

ORDLEG

Ordleg med bl.a. bogens fokusord. Fokusordene står i parentes. Sørg for, at børnene også hører, om der skal "en" eller "et" foran de fokusord, som er navneord. Afhængig af din børnegruppe kan du have færre eller flere quiz-spørgsmål. Vælg de spørgsmål, som passer til din børnegruppe.

- Hvem kan vise, hvordan katten gnider sig op ad mit ben?
- Hvad siger en kat?
- Hvad kan vi gøre med en kniv? (snitte)
- Hvad kan vi gøre med en ske? (røre)
- Hvad kan vi røre i?
- Hvad gør hunden med halen?
- Hvem kan vise, hvordan en hund logrer med halen?
- Hvad siger en hund?

- Hvad leder mor og Mila efter? (monstre)
- Er der nogle monstre hos Mila? (ingen)
- Hvad er det modsatte af bange? (modig)
- Hvad er det modsatte af tynd? (tyk)
- Hvilken farve er Milas trøje?
- Hvilken farve er en agurk?
- Hvilken farve er blomsterne på Milas dyne?
- Hvilken farve er Milas pyjamas/nattøj?
- Hvem har noget rødt på?
- Hvem har noget blå på?
- Hvem har noget gult på?
- Hvem har noget grønt på?

SKATTEJAGT

(Denne leg kræver, at du har forberedt legen, og at børnene ikke har set dig gøre det. Du skal have lavet et brev, forskellige spor og en skat, fx rosiner)

Der findes også søde monstre. Se her, hvad jeg har fået: et brev fra et monster. Nu skal I høre, hvad der står:

Kære søde børn. Jeg vil gerne give jer en skat.

I skal selv gå på jagt efter den. Find første spor i dukkekrogen (eller et andet sted, som du synes er passende).

Kærlig hilsen Monster Elsa.

Deltag sammen med børnene i at lede efter første spor, som kan være en lap papir med en tegning af næste spor – eller et foto – så børnene selv kan læse det. Sådan går skattejagten videre, indtil I finder skatten ved sidste spor. Sporene kan være både indenfor og udenfor. Prøv at sætte ord på, hvor I finder sporene, fx "under bordet", "i spannen", "bag ved gardinet" osv.

Legen styrker også børnenes forståelse af, at skriftlige tegn bruges til kommunikation.

Aktiviteter, der styrker lydlig opmærksomhed

MONSTER-STOPDANS

Hvordan bevæger monstre sig? Vis det med jeres kroppe. Nu skal vi lege, at vi er monstre, som bevæger sig. Men vi kan kun bevæge os, når der er musik. Når musikken stopper, skal vi stå helt stille.

Spil nu noget musik, og børnene danser eller bevæger sig som monstre til musikken. Du standser uden varsel musikken en gang imellem, og det betyder, at monstrene skal stå helt stille. Når du starter musikken igen, bevæger monstrene sig igen.

KATTEMOR KALDER

Tror I, Milas kat har killinger? Fortæl børnene, at helt nyfødte killin-

ger er blinde, og at de derfor kun kan finde deres mor ved at gå efter hendes mjaven. Lad børnene gå på alle fire og mjave som en kattermor. Tal også om, hvad det vil sige at være blind.

Nu skal vi lege en leg med en kattermor, som kalder på hendes blinde killinger.

Lad på skift et barn være kattermor og de andre killinger og giv killingerne bind for øjnene – de er jo blinde. Nu skal kattermor mjave, og killingerne skal finde hen til hende. Lad alle børnene gå på alle fire ligesom katte.

Aktiviteter, der styrker opmærksomhed på lyd og rytme

SE DEN LILLE KATTEKILLING
(sang)

DU SKAL BØRSTE DINE TÆNDER
(sang)

REMSE (Her kan man enten stå på fire ben eller stå oprejst)
Min hund vil ikke tale
Kun logre med sin hale (vrik med numsen)
Og får den ikke lov
Så siger den bare vov vov vov (alle siger vov vov vov)

Min hund er ikke kræsen
Den slikker folk på næsen (alle slikker med tungen ud i luften)
Og får den ikke lov
Så siger den bare vov vov vov (alle siger vov vov vov)

Den snuser med sin snude (alle snuser ud i luften)
Til ting når den er ude
Og får den ikke lov
Så siger den bare vov vov vov (alle siger vov vov vov)

Nu ligger den og snorker (lad som om I sover)
Så længe som den orker
Og får den ikke lov
Så siger den bare vov vov vov (alle siger vov vov vov)

Aktiviteter med krop og bevægelse

JEG GIK MIG OVER SØ OG LAND
Brug udsagnsordene: logre, springe, røre, snitte, skære, sove og flere

SÅ GÅR VI RUNDT OM EN ENE-BÆRBUSK (ny version)
Denne sang synges sådan for at forankre udsagnsordene med bevægelse:

Så gør vi sådan, når vi rører og rører
rører og rører, rører og rører
Så gør vi sådan, når vi rører og rører.
Her i børnehaven
Børnene gør bevægelserne, imens

I synger sangen. Brug også de andre udsagnsord, som børnene kan gøre bevægelserne til.

DEN FLASKEHALSEN PEGER PÅ
Brug udsagnsordene: "logre", "mjave", "gnide sig op ad nogen", "gø", "springe", "røre", "snitte", "skære", "sove", "gnide" og "grine".

Aktiviteter med digitale medier

BILLEDSERIE

Lav en lille billedserie med iPad, hvor I leder efter monstre i børnehaven. Du filmer børnene, der kigger fx bag døren, under bordet, inde i skabet osv. Aktiviteten kan også styrke børnenes brug af forholdsord ("under", "inde", "i" osv.)

Aktiviteter, der styrker sociale og personlige kompetencer

Leg en aktivitet, hvor I dækker frokostbord med tallerkener, knive og gaffler og måske også sker til dessert samt glas.

Måske kan I også lave navneskilte, så børnene kan se, hvor de skal sidde og spise frokost. Tal om, hvad alle tingene hedder, imens I dækker bordet, og imens I spiser. Brug også udtryk som "dække bord", "tage af bordet" osv.

Kreative aktiviteter og udtryksformer

Kreative aktiviteter, såsom at tegne, male, spille spil, lege, spille teater samt tage på ture ud af huset og til biblioteket, kan bruges til at understøtte børnenes forståelse og tilegnelse af fokusordene og literacy-kompetencer.

BILLEDER FRA HISTORIEN

Kopier 3-4 billeder fra historien og læg dem på bordet. Sig fx til børnene "Kan du finde det billede, hvor mor og Mila ser fjernsyn?" Når du har spurgt børnene til alle billederne, kan det nu være børnenes tur til at sige, hvad du skal finde. Aktiviteten kan udvides til at lægge billederne i den rigtige rækkefølge og/eller finde de samme billeder i bogen. Du kan styrke og udvide børnenes sætninger, så der er mindst 4 ord i sætningen. Denne aktivitet styrker også børnenes færdigheder i at udlede informationer fra et billede, i at kombinere sprog og billede og deres opfattelse af et tidsforløb.

MALE MONSTRE

Mal monstre. Store, uhyggelige, beskidte, skrækelige, lodne monstre. Bed børnene skrive deres navn på papiret, og du skriver navnet med din voksenskrift.

Samarbejde med forældrene

Forældrene er børnenes primære sproggivere, og hvis *Mila og monstre* ikke kun læses i dagtilbuddet, men også derhjemme, styrker det barnets sprogudvikling yderligere. Forældrene er derfor vigtige samarbejdspartnere i Sproggaven, ligesom de er det i dagtilbuddets øvrige sprogarbejde.

Det er dagtilbuddets opgave at opfordre forældrene til at læse sammen med deres børn. Det er også i dagtilbuddet, at forældrene kan orientere sig om, hvor vigtig

dialogisk læsning er for barnets sprogudvikling.

Derfor gælder det om at give forældrene let og synlig adgang til viden og inspiration. Det kan for eksempel gøres ved at:

- præsentere *Mila og monstre* og vise oplæsningsmetoden til forældrene på et forældremøde
- placere bogen på et sted, hvor forældrene opholder sig, når de skal hente deres barn
- informere om bogen og metoden på en digital platform.

Sproggaven har udviklet flere materialer til forældrene. Blandt andet en Guide til Sproggavens dialogiske læsning og en folder med læsevejledning og fokusord til hver bog i Sproggaven. Det fulde materiale kan ses sidst i bogfolderen.

Bogkuffert

Hvis forældrene også læser bogen derhjemme med deres børn og taler om de samme fokusord, forstærker det børnenes muligheder for at tilegne sig ordene. Herved udvikler børnene deres sproglige kompetencer i højere grad end ellers.

Flersprogede forældre kan tale på deres modersmål med deres barn om billederne i bogen og om fokusordene. Når barnet først kender et fokusord på sit eget modersmål, kan barnet bedre tilegne sig det pågældende fokusord på dansk.

Det er derfor en god idé, at dagtilbuddet laver udlån af bøgerne – for eksempel i form af bogkufferter.

Bogkufferten kan rumme en eller flere af disse ting:

- Guide til udvidet dialogisk læsning
- Et eksemplar af *Mila og monstre*
- Folder med læsevejledning og fokusord til *Mila og monstre*

- Billeder, forslag til lege og eventuelle genstande, der understøtter børnenes tilegnelse af fokusordene.

Lad forældrene følge med i arbejdet

For at forældrene kan følge med i jeres arbejde med bogen, kan I for eksempel lave en inspirerende udstilling om bogen, hvor forældrene kan få indblik i de aktiviteter, I laver. Lav udstillingen i øjenhøjde, så børnene kan fortælle om den til deres forældre.

Det kan også være en god idé at lægge billeder og små filmklip af arbejdet med bogen på en digital platform, så forældrene kan følge med i jeres arbejde og lave nogle af de samme aktiviteter derhjemme. Vær opmærksom på, om alle børn må filmes. I kan også invitere forældrene med i dagtilbuddet, så de kan overvære, hvordan I arbejder med bogen.

Det er en god idé at synliggøre fokusordene for forældrene – både på jeres digitale platform og i dagtilbuddet, hvor I kan hænge en plakat op med dem på et sted, hvor både børn og forældre kan se dem, for eksempel i garderoben. Ledsag så vidt muligt hvert fokusord med et illustrerende billede. I kan opfordre forældrene til at bruge fokusordene sammen med deres børn.

Fokusordene bør stå på både dansk og på børnenes modersmål, så derfor kan I bede forældre med et andet modersmål end dansk om at skrive ordene på deres modersmål. Ved at anerkende og inddrage forældrenes modersmål som en ressource i sprogarbejdet kan børnene blive opmærksomme på forskellige sprog og skriftsystemer. En opmærksomhed, der i høj grad kommer børnene til gode, når de skal i gang med at lære at læse i skolen.

Sproggavens materialer

Sproggaven består ikke kun af denne bogfolder.

Fredensborg Kommune har, i samarbejde med pædagoger, ledere og med konsulentbistand fra Nationalt Videncenter for Læsning, udviklet et omfattende materiale, som kan anvendes i arbejdet med Sproggaven.

- Sproggavens skema over børns sproglige udvikling.
- Sproggavens skema over børns motoriske udvikling.
- Tre film, der skildrer den udvidede dialogiske læsnings 3 faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg.
- En film om sprog og literacy i hverdagens rutiner
- Sproggavens Håndbog i udvidet dialogisk læsning
- 13 bogfoldere med læsevejledning og fokusord til hver bog i Sproggaven
- Sproggavens materiale til forældre

Alle materialer kan hentes ved at scanne QR koden eller hentes på Fredensborg Kommunes hjemmeside: www.fredensborg.dk/borger/boern-og-unge/vi-har-fokus-paa/sproggaven